Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Historia ecclesiastica, lat

Eusebius <Caesariensis>

[Straßburg], nicht nach 1475

Incipit liber septimus divi sive euseby cesariensis episcopi incipit Feliciter

urn:nbn:de:bsz:31-313482

Visual Library

Eſt et alia ipſius dioniſij epiſtola
ad roman⁹ ſcripta de miniſterijs· et
alia item ad ipos de pace et d̄ peni
tencia ·et ad quoſdā confeſſores q̄
adhuc in vrbe roma nouatū ſeq̄=
bantur· et rurſū ad eoſdē poſtea q̄
ad eccleſiam cōuerſi ſunt duas epi=
ſtolas ſcribit. Sꝫ et ad multos ali
os varia ad diuerſa ſcribens· ſtudi
oſis quibuſqꝫ inſtructōnū et doc=
trine copioſiſſimam materiam de=
reliquit·

Finit liber ſextus eccleſiaſtice hiſto
rie ſiue euſebij ceſarienſis epiſtopi
Finit feliciter

Incipiūt capitula ſeptimi libri ec=
cleſiaſtice hiſtorie

De decij et galli male geſtis reb⁹· i
Qui fuerunt ſub ipis epi ij·
De cipriano et quod ſtatuerit he=
reticos rebaptizandos iij
Q̄d dioniſius contra ſenciat iiij
De pace que poſt perſecucionem
facta eſt· v·
De heresis ſabellij vj·
De reuelacōne que dioniſio epo
facta eſt pro ipa leccione heretico=
rum librorum vij·
De nouati ſciſmate viij
De hereticorū baptiſmate ix·
De pſecucione valeriani x
De hijs que in dioniſium ceteros
egipti epos geſta ſunt xj
De hijs qui apud ceſareā paleſti=
nam mr̄es facti ſunt xij·
De martirio martini· xiij·
De relacio de aſtirio xiiij·
De ſignis que virtutē ſaluatoris
apud panadea fiebant xv
De throno iacobi· xvj·
De pace que ſub gallieno facta eſt
xvij·
Qui epi tūc nobiles fuerint· xviij
De hijs que apd alexandriam ac=
ciderunt· xviiij·
Quomodo dioniſi⁹ de paſcha ſta=
tuit xx·
De morbis qui acciderūt xxj
De gallieni regno xxij
De nepote et ſciſmate ei⁹ xxiij
De apocalipſi iohānis xxiiij·
De epiſtolis dioniſij xxv·
De paulo ſamoſatheno· et de gregorio
et de fide eius xxvj·
Qui epiſcopi ſunt qui per illud
temp⁹ nobiles habebantur· xxvij
De heresi manicheorum tunc exor=
ta xxviij·
De eccleſiaſticis viris nobilibus
quorum aliquanti etiam vſqꝫ ad
noſtram miſericordiam perdura=
runt xxix·

Expliciunt capitula ſeptimi libri
eccleſiaſtice hiſtorie

Incipit liber ſeptim⁹ diui ſiue eu=
ſebij ceſarienſis epiſcopi incipit fe
liciter

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

¶ Incipiūt capitula ſeptimi libri ecc‑
cleſiaſtice hiſtorie.

De decij et galli malo geſtis rebꝫ. j
Qui fuerūt ſub ipis epi. ij
De cipriano et qđ ſtatuerit hereti‑
cos rebaptizandos. iij.
Qđ dyoniſiꝰ cōtra ſentiat. iiij.
De pace q̄ poſt ꝑſecutoꝝ facta ē. v
De hereſi ſabellij vj
De reuelatōe que dijoniſio epo a
dño facta eſt ꝓpter elatōnē heretico‑
rū librorum vij.
De nouati ſciſmate viij.
De hereticorū baptiſmate ix.
De ꝑſecutōne valeriani x
De hijs q̄ i dijoniſiū ⁊ ceteros egip‑
ti epos geſta ſint xj
De hijs q̄ apud ceſareā paleſtine
martires facti ſunt xij
De pace q̄ ſb galieno facta eſt. xiij
Qui epi tūc nobiles fuerint xiiij
De martirio macini xv
Relatō de aſtirio xvj
De ſigis et vtute ſaluatoris q̄ apđ
panadeā fiebant xvij
De throno iacobi xviij
Quō dijoniſiꝰ đ paſcha ſtatuit xix
De hijs que apud allexandriā ac‑
ciderunt xx
De morbis qui acciderūt xxj
De galieni regno xxij.
De nepote et ſciſmate eius xxiij
De apocalipſi iohannis xxiiij
De eplis dioniſij xxv
De paulo amoſatheo et de hereſe
eius xxvj
De epis q̄ ꝑ illud tēpꝰ nobiles ha‑
bebātur xxvij
De hereſe māchaeorū tc̄ exorta xxviij
De eccleſiaſticis viris nobilibꝫ q̄rū
aliquāti etiā vſqꝫ ad nr̄aꝫ memoriā
ꝑdurarunt xxix

Explicīūt capitula ſeptimi libri hiſ‑
torie eccleſiaſtice.

¶ Incipit ſeptimꝰ liber hiſtorie eccleſi‑
aſtice. ¶ Capitulū pmū

Septimū nobis ec‑
cleſiaſtice hiſto‑
rie librū ſcripto‑
rū ſuorū cudat
elogijs nobiliſ‑
ſiꝰ patrū et clarꝰ
i epiſcopis dioz‑
niſiꝰ. Qui poſtea q̄ꝫ deciꝰ nō totis
duobꝫ ānis principatu romani api‑
cis miſtrato cū filijs pariter iterēp‑
tus ē. et gallꝰ ſuſcepit imperiū. quo
itēpore etiā origenes ſeptuageſimo
etatis āno nō ad itegrū explecto đ‑
fūctus eſt ſcribēs hermamoni cuidā
de gallo hec refert.

¶ Capl̄m ij.

Et ne gallus īnq̄t malū de‑
cij aut videē potuit aut ca‑
uere. ſꝫ in eūdē lapidē offenſionis i‑
pegit. Cuiꝰ cū regnū floreret inicio
et cūcta ei ex ſētētia caderēt. ſāctos
viros q̄ ꝓ pace regni eiꝰ deo ſūmo
ſupplicabāt ꝑſecutꝰ ē. cū quibꝫ et
ꝓſꝑitatē ſuā pariter fugauit et pacē

¶ Capl̄m iij.

In vrbe vō roma cornelio epatū re‑
gente et apđ cartaginē cipriano.
ambobꝫ fide vtute pietate ꝑſtātibꝫ
q̄ſtio exorta ē in affrice magis par‑
tibꝫ. ſi oportēt hereticos rebaptizari
Cūqꝫ a cipriāo et ceteris pene oībꝫ

per affricam ſacertotibus opoꝛtere
fieri decerneretur ·coꝛneli⁹ et ceteri
omnes ꝑ italiam ſacertotes huiuſ
modi decretuꝫ manente ſacerdotali
concoꝛdia refutarūt · ſtatuētes āꝛ
tiquit⁹ a pr̄ibus ſuper hoc traditā
regulam debere ſeruari·que cōtine
bat poſt abiectionem praui et con
feſſionē recti dogmatis ſola eos ma
nus impoſitōne purgandos

¶ Capitulū iiij·

Sed poſt coꝛnelij cōſūmati
onem qui tribus circiter ā
nis ſacerdotio functus eſt·epiſcopa
t⁹ ſedem lucius ſuſcepit . Cui octo
ſolis menſibus ſacerdotō adminiſ
trato· ſtephan⁹ ſuccedit·quiqꝫ ſimi
lem coꝛnelio de n̄ rebaptiſando ſē
tentiam tulit. Ad quem dioniſius
multa et ſepe ſcripta direxit et de
multis eccleſiaſticis diſſerēs cauſis
In q̄bꝫ inter cetera etiā hoc īdicat
q̄d omēs eccleſie abiecta nouati p̄
ſūptōne pacē inter ſe inuicē ſeruēt·

¶ Capitulū v·

Scribit ego et de hoc verbis
hijs. Scio auteꝫ frater om
nes eccleſias in oꝛiente q̄ pꝛius cōꝛ
turbabantur nūc rediſſe ad cōcoꝛ
diam·et omnes ſibi vnanimiter co
herere ·gaudentes et exultantes de
pace que vltra ſpē eccleſie reddita
ē · id eſt demetrianus apud ātiochi
am·et theoctiſtus apd̄ ceſaream ma
zabbannes in iheroſolimis·doꝛmiē
te in pace allexādꝛo·marinus apd̄
tijrum ·heliodoꝛus apd̄ laodiciam
helen⁹ in tharſo·firmillianus in cap
padocio . Verum ne ſmo epiſtole
longioꝛ fieret nobilium tantum
modo vꝛbium tibi epiſcopus indi
caui·vt etiam ceteros cum ipſis pa
riter vnum ſentire nō dubites per
vniuerſam ſiriam vel arabiā·ſed et
hij quibus nūc ſcripſiſtis meſopoꝛ
tamie epiſcopi idem ſapiunt · Pō
tus quoqꝫ et bithinia omnes pariſ
ter vnanimes et cōcoꝛdes et multa
ſibi inuicem caritate connexi gloꝛi
ficant deum noſtrum. Hec dioniſi
us ſcripſit . Stephano vero duo
bus annis īpleto ſacerdotio· rome
ſixtus ſuccedit . Ad quem ſcribit
nichilominus dioniſius de baptiſ
mate ·commemoꝛans ꝙ ſtephaꝛ
n⁹ quidem deceſſoꝛ ſuus ſcribens ad
firmillianum et helenū ceteroſqꝫ ilꝛ
laꝛum partium epiſcopos ſtatuerit
nec cōmunicandum eſſe hijs qui
rebaptizant ſed debere conſideraꝛ
re magnitudinem rei · quia non
quicunqꝫ ſed ꝑmagnı̄ et nobiles
ī epiſcopis viri ſunt quibus hoc vi
ſū ſit. Dicit etiā ꝙ ſuper hoc ſcripꝛ
ſerit plen⁹ ad dioniſium et phileꝛ
monem pꝛeſbiteros vꝛb̄ rome In
dicauit aūt pariter etiam d̄ ſabellij
hereſe q̄ tempoꝛibus ipſius exoꝛꝛ
ta eſt ſcribēs hec·

¶ Capitulū.vj·

Quid aūt dicam de ea doctri
na que apd̄ ptholomaidā
pentapoleos ciuitatem nuper exoꝛ
ta eſt·plena blaſphemijs ī deum pa
trē et in dominū noſtrū iheſu xp̄m
negās vere eſſe eū filiū patris·nec
pꝛimogenitum omnis creature·ſiꝛ
mul et ſancti ſpūs auferēs itellectū

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Pro q̄b⁊ cū vtreq̄ʒ ptes ad me ve
niſſēt et pn̄tib⁊ frib⁊ q̄ cōmota fue
rāt diſcuſſiſſē etiā litteris put de⁹ d̄
dit puitati mee p ſecut⁹ ſū et ſcrip:
ſi ſingl'a queqʒ diligēter expones
quoꝝ̄ tibi exēplaria trāſmiſi . Sʒ
et ī tertio libro de baptiſmo quē
ſcribit ad philemonē pſb̄rm vrb̄
rome etiā hec cōmemorat

¶ Capitulum ·vij·

Ego inq̄t et tractatus hereti
coꝝ̄ lego et ēditōes eoꝝ̄
pſcrūtor etiā ſi videar ad horā vb̄
eoꝝ̄ pollui· ſʒ mltū m̄ cōfert h̄ ipʒ
quod ex ipoꝝ̄ verbis arguere eos
poſſum. deīqʒ cū aliq̄s ex frib⁊ et cō
pſbiteris phibēt me ne heretica lec
tione tāq̄ ſceni alicui⁹ fetore pollu
erer· viſio michi q̄dā a deo oſtendi
tūr· q̄ me cōfirmaret et ſmo ad me
fact⁹ ē. Hec michi euidēter ploq̄ns
lege· oīa quecūqʒ ī manus tuas ve
nerint· q̄ probare ſingl'a q̄qʒ et diſ
cernere potes· q̄nq̄dē ex inicio hec
tibi cauſa fuit credēdi. Amplex⁹ ſū
viſionē q̄ et apoſtolice ſententie cō
cordabat dicēti· Omīa legite q̄ bo
na ſunt tenete. In ipo q̄ʒ libello cō
memorat ·n̄ tūc pimū ī affrica de
heretitis rebaptizandis ab epis eſſe
decretū· ſʒ antea iā ī nōnull' eccl'is
et cōcilijs epoꝝ̄ velut ī iconio atʒ
alijs locis de h̄ fuiſſe tractatū Scri
bit adhuc et ī q̄rto de baptiſmate
libro ad diōiſiū vrb̄ rome pſb̄rm
plurima de nouati īpietate cōme:
morās In quinto vo libro ad ſix
tū vrbis rome epm̄ ſcribēs· et ad v̄
ſū ſupradictā hereſim quedā diſſe
rēs· etiā tale aliquid accidiſſe cōme
morat hijs vb̄ . Vere aūt frater cō
ſiliū peto et requiro ſententiā q̄d ti
bi videatur ī ea cauſa que in eccle
ſia nr̄a exorta ē . Vereor em̄ ne for
te fallar in aliquo

¶ Capitulū ·viij·

Erat apud nos frater quidā
fidelis antiq̄tus an̄ etiā q̄
ego eps ordinarer· ymmo et an̄q̄
d̄ ceſſor me⁹ heraclas. Is cū intereſ
ſet hijs qui baptizātur· ſtupit here:
ticus de baptizmate ·et audiret vel
quid rn̄deāt flens acceſſit ad me et
pcidēs ad pedes meos cōfiteri cepit
ſe baptiſma ab hereticis aliter ſuſ:
cepiſſe. Quod tn̄ ſcdm ea que nūc
videret a nobis miniſtrari· nec bap
tiſma ducēt eo q̄d eēt repleta plaſ:
phemijs oīs illa confeſſio. Sic et h̄
addebat ſe itm̄ p hoc errore ſtimu
lari vt ne oculos q̄dez ad deū aude
ret erigere. Propter q̄d exorabat
ſe mūdari et purificari eccleſiaſtico
baptiſmate· vt et gratiā poſſʒ cōſeq̄
ſpūs ſancti. Qd̄ ego facē auſus nō
fui· ſʒ dixi poſſe ei ſufficere tā multi
tporis cōmunionē q̄ in eccleſia cō
ſecutus ē p hoc q̄d a nob̄ eucharis
tie ſuſcipiēs donū reſponderet amē
ex q̄ et p ſingula potuiſſet ī ſacra
mentoꝝ̄ virtute purgari. Cohorta
bar igitur eū debere cōfidere d̄uti
ſue et cōſciētie iā purgate et an̄ oīa
q̄d tā diu ī ſacramentis nobis iam
pticeps fuerit . Sʒ et ille neqʒ aluc
tu ceſſat et lacrimis neqʒ vlt̄ ad mē
ſam dominicā audet accedere· ita vt
vix a nob̄ cohortat⁹ et cōpulſ⁹ ora
tōni audeat itereſſe . Hec et multa
alia d̄ h⁹ſcemōi q̄ſtionib⁊ pdiuſos

libros ſuos dioniſius ſcribit.

Capitulū ix.

Gallꝰ vͦo nō īteg̃ris duobꝫ
ānis īperio detēto · huāmis
exemptus eſt. Poſt quē valerianꝰ
cū filio gallieno ſuſcepit p̄ncipatū
De quo dioniſiꝰ ſcribens · iterū ad
hermamonē hoc modo refert . Sꝫ
et iohanni ſimiliter reuelatū ē vt di
ceret. Et datū eſt inq̄t ei os loq̄ns
magna et plaſphemias · et data ē ei
poteſtas p menſes quadraginta et
duos. Vtraqꝫ aūt cōplentur in va
leriano. Vere eīn mirandū ē · q̄uo
ſupra ceteros qui an̄ ſe fuerunt hic
et humanus et benignꝰ extitit erga
famulos dei · ita vt in inicijs m̄lto
tp̄e etiā illis benignioꝛ videretur · q̄
noīe ſaltim xp̄iani dicebantur intā
tū venerabatur ſeruos dn̄i et om̄s
eiꝰ domus erat eccleſia dei.

Capitulū · x ·

Depꝛauatus aūt eſt et a veri
tate delectꝰ p quendū doc
toꝛem peſſimū magiſtrū et p̄ncipē
egiptioꝛū magoꝛū · vt iuſtos et ſāc
tos viros pſequi et interimi iube
ret · tāq̄ qui aduerſaretur magicis
artibꝫ quibus ſeipſum ſubdiderat.
Erat eīn reuera et fūt etiā nc̄ q̄ poſ
ſent v̄tute meritoꝛū ſuoꝛū reſtringē
fallacias demonū · nā ille vt īpuros
ritꝰ execrāda miſteriā · ac ſāc inceſta
conficeret · pueros īueſtes iugulari
iubebat et oꝛbari liberis patres · at
qꝫ in teneris viſceribꝫ humanas ri
mari p piaculū fibꝛas · et vocē illic
querebat vbi fugauerat vitā. Sed
et m̄lta alia huiꝰcemōi de valeriani
piaculis memoꝛans · addit etiā hoc
q̄ ip̄e a barbaris captus · et lumi
bus oꝛbatus · filios ſceleris et īpu
ritatis ſue reliq̄uerit ſucceſſoꝛes.

Capitulum xi.

Ipſe vero dioniſiꝰ quanta in eius p
ſecutōne ptulerit · et quibꝫ affectus
ſit cruciatibꝫ pp̄ter nomē dn̄i · ſcri
bens ad quendā germanū ep̄m · q̄
quaſi obtrectatoꝛ eius eſſe videba
tur refert · vbi et acta cōfeſſiōis ſue
inſeruit apud emilianū pſidē geſta
In quibꝫ cū dioniſiꝰ vnū ſolū deū
qui celū feciſſet et terrā diceret ado
rādū · ceteros aūt neqꝫ eſſe deos ne
qꝫ adoꝛari debere · in caſtrū quoddā
deſerti quod cefro appellatur in ex
ilium truditur · ob hoc p̄cipue elec
tū · quod loci incole gentiles erant
et idoloꝛū ſupſtitōibꝫ ſatis dediti.
Quiqꝫ exulē dioniſiū pꝛimo hoſti
li animo et ſatis auerſa mente ſuſci
piunt · poſt vͦo cū paulatim p dn̄i
grām v̄bum dei diſſeminare cepiſſꝫ
ps maxima trucis ac barbari ppl̄i
relictis idolis · conuerſa eſt ad deum
verū · xp̄oqꝫ ſubiecta. Quo cōperto
rurſus eum ad alium locū vicinū q̄
dē allexandrie ſꝫ incolis deſertum ac
pene habitatoꝛibꝫ vacuū tranſtu
lerunt. Sꝫ et ibi cū p urbis vicini
tate noſtroꝛum populi frequētaret ·
et tāq̄ odoꝛe paſtoꝛis recepto grex
letioꝛ et conſtantioꝛ agonibꝫ red
deretur. Rurſū miſſis cū centuriōe
militaribus viris · ip̄m dioniſiū et
cū eo gaiū et petrum · cathenis con
ſtrictos et diu̾ſis cruciatibus afflic
tos in deſertū q̄ddā libie ptraxerūt
ibiqꝫ eos in loco ſq̄lidiſſimo et oī
vſu hūanitatis carēte · a pharetōio

triū dierum itinere in deſertum pro
tento nexos vincul reliqrūt. Hec
in diuerſis ſuis epiſtolis ſupradic
tus vir ſcripta dereliquit . In qui
bus memorat etiā maximū pſbite
rū et dioſcorū demetriūqz et luciū
necnō et fauſtinū atqz aquilā ſatis
claros et inſignes titulo cōfeſſiōis
effectos. ſi ex diaconis quoſdā in in
ſula poſt penas confeſſionis eſſe d
fūctos . ſup fuiſſe vero ex hijs fauſ
tū et euſebiū. Quibus etiā refēt tā
tum fiducie et magnanimitatis per
dei gratiā datū . vt cū ad eos qui ī
carcere tenebātur fratres nemo pe
ſus humanitatis et miniſterij cauſa
pmitteretur accedere . iſti tū indeſi
nēter et reuiſcerēt et neceſſaria mi
niſtrarēt . et cū p dies ſingulos pſi
dis furor creſceret . iugulādo alios .
alios ſupplicijs ac diuerſis cruciatu
um generibus affligendo . ſqualo
re carceris et cathenarū ponderibꝫ
enecando . et ſup omnia pcipiendo
ne quis ad eos prorſus accedēt . vt
et media qſi aliud tormēti genꝰ ad
hiberetur . Conceſſit tū deus ſupra
dictis diaconis grām . confeſſoribꝫ
ſuis puidens . vt inuitis oībꝫ iſtis
tū nō negaretur ingreſſus . Scien
dum tū eſt ꝙ hic euſebius quē dia
conē ſupradiximꝰ poſtmodū epus
apud laodiciā ſirie ordinatus eſt.
Maximus vero quē pſbiterū me
morauimus . ipi dionſio apud al
lexandriā ſucceſſit in epatu . Fauſ
tus aūt qui cū ipis tunc confeſſor
enituit . vſqz ad pſecutōez que nrīs
tēporibꝫ facta eſt grādeuꝰ et plenꝰ
dierū pdurās . pfecto martirio ob

truncatōne capitis cōſūmatus eſt .
Hec a dioniſio certiſſima fide me
morantur .

Capitulū xij .

Igitur in valeriani perſecutōnibus
apud ceſareā paleſtine . multa a di
uerſis martiria cōſūmata ſunt . In
quibꝫ tres quidā admirandi ado
leſcentes quorū vnus priſcus . aliꝰ
malchus . tertiꝰ allexander vocaba
tur . cū ſuburbanū agellū ſupradic
te vrbꝫ ihabitarent . diuine fidei ca
lore ſuccenſi . ceperūt ſemetipos ſeg
nicie atqz ignauie incuſare . qd cū
celeſtes in vrbe martirij pponeren
tur corōe . ipi nec deſidēarēt nec ra
pent . cū ꝫ dn̄s et ſaluator regnū ce
lorum violenter diripi debere teſta
tus ſit . ipi inglorioſi et deſides ani
mos humi gererent . Hijs igitur
ſemetipos alloquijs incitantes . vr
bē petunt . et adortato iudice trucu
lento . cur tantū in ſanguinē piorū
deſeuiret icuſant . Ille cōtinuo no
biles aīos iuuenū ꝙ dignis remu
neratur affatibus . deuorandi inqȝ
beſtijs ſubrigentur . quibus nō pla
cet piorū ſanguinē fūdi . Sȝ et mu
lier qdā ſupdictorū iuuenū . ſecuta
fertur audacie . et magnanimitatis
exemplū . ſimileqȝ ſortitur exitū pe
ne . Quā tū de marcionis ſcola fuiſ
ſe loquebantur . Marinū qȝ virū
militarē ieroſolimorū ciuē . honore
et diuicijs clarū . cū ī ſupradicta vr
be inter collegas ſuos p ordinem
gradus ſui honor quidā cōtingēt
militaris . vt fieri ſolȝ in ſeqntē col
legā ſuū ſubit inuidia . et exclamat
nō poſſe marinū adipiſci ſupiorē

gradū· ꝙ eēt xp̄ian⁹ Interrogatur
a iudice marin⁹· ſi ita ſe res habe
ret. Ille ita eſſe et vere ſe eſſe xp̄ia
num clariſſima voce teſtatur. Tres
ei deliberandi hore decernūtur a iu
dice· vt eligat vtrū velit immolare
dijs et imperatori· an xp̄ian⁹ interi
mi. Cūq; a tribunalibus fuiſſet e
greſſus. theoctiſtus ep̄s loci· appre
henſa manu eius perducit eū ad ec
cleſiam. ibiq; multis verbis in fide
cōfirmans. ad vltimū in interiora
perducit altaris. gladiumq; ſuū quo
p̄cinct⁹ erat oſtendens ei et rurſum
offerens euangeliū. quid de duob⁹
mallet interrogat. Marinus vero
promtiſſima fide cū manū ad euāge
lium tetendiſſet. optime inq̄t theoc
tiſt⁹ quod elegiſti o fili· et contēp
nens p̄ntem vitam· eternā ſperato,
confidens perge· et ſuſcipe coronā
quam tibi dn̄s p̄parabit. Regreſ-
ſus continuo ad tribunal euocatur
per preconē. Aderat em̄ tempus ſta-
tutū· Ille vero nec moras patitur
nec expectat interrogantē· ſed cōti-
nuo ſibi et deliberatum aſſerit· et ex
paternis legibus confirmatum· ꝙ
deo obtemparare optat magis q̄
hominibus. Quem iudex ilico ca
pite puniendū pro tali reſponſiōe
pronunciat.

¶ Capitulū xiij.

Sed inter eos cunctis clarior
et meritis fidei ſupra ceteros
inſignis memoratur aſtirius· vir
romane vrbis ſenator patrici⁹· no
bilitate· facultatibus· propinquitate·
etiā regia· et omni bonorū fama ſa
tis clarus. Qui cū ſupradicti mar
tiris extremis intereſſet exequijs.
et capite ceſū cadauer ſubiectis hu
meris ſuis· et ſubſtrata veſte qua ī
duebatur excipet· honorē quē mar
tiri detulit· continuo ip̄e martir aſ
ſeq̄tur. Sz et ī multis alijs cum p̄
claris geſtis in fide xp̄i enituiſſe tra
diderūt nob· hij q̄ eū ī corpore ad
huc poſitū viderūt In q̄b⁹ etiā tale
aliq̄d per eum geſtum memorabant

¶ Caplm· xiiij·

Apud ceſareā Philippi· quā
panadea phenices vocant.
aiunt ſb radice mōtis q̄ appellatur
panius· ex q̊ fluuij iordanis primo
fluēta proſiliūt· morē fuiſſe· gentilis
erroris certa ac ſolēpni die imola-
ri victiā; Que victima arte q̄dā de
mōis ſubito nuſq̄ cōpebat. Et erat
h̄ famoſiſſimū miracl'i gen⁹ q̊ p ſua
deri aſtantib⁹ videretur in celū hoſ-
tiā inuiſibiliter eſſe ſublatā. Accidit
igitur dum hec gererētur adeſſe aſ
tiriū. Qui cū videret oēs miraculi
hui⁹ ſtupore conſtringi· hūmanos
miſeratus errores· cum gemitu et
ſuſpirio oculos ad celū pariter tē-
dit et palmas· xp̄m q̄ ē ſup oīa de⁹
tota fide profuſis lacrimis inuocat.
vt p̄ſtigias fallacis demōis arguat
miſeriſq; mortalib⁹· erroris h⁹ ſol-
uat archanū. Hec illo cū fletibus
ſupplicā... ſubito victia q̄ inuiſibiliter
credebatur aſſumpta· ſuperferri aq̄s vi
detur· et cōſpectib⁹ oīū redditur nec
vlt̄ ī ill' locis error h⁹ mōi potuit re
pari· ita vni⁹ xp̄iani p̄ce tātorū ſe-
culorū deceptōis machina· cū auc-
torib⁹ ſuis demonib⁹ diſſoluta eſt.

¶ Capitulū. xv.

Verū quia vrbis huiꝰ fecimꝰ
mentōnē· iuſtū videtur cō
memorare etiā illud in ea
quod hiſtoria dignū duximꝰ. Mu
lierē quā ſāguinis pfluuio laborā
tē a ſaluatore curatā· euangelia tra
diderunt ·huius vrbis ciuem conſ
ſtat fuiſſe · domuſqȝ eius in ea etiā
nunc oſtenditur . Pro foribus vō
domus ipſius baſis quedam in lo
co edicioꝛe collocata monſtratur ·ī
qua mulieris ipſius velut genib
ꝑuolute·palmaſqȝ ſupplicitꝛ tendē
tis·imago ere videtur expſſa. Stat
vero alia ere nichilominus fuſa ſta
tua · habitu viri ſtola compta cir
cūdati et dexteram mulieri poꝛrigē
tis. Huiꝰ ad pedē ſtatue e baſi her
ba q̄dā noua ſpecie naſcitur. Que
cum exoꝛta fuerit · excreſcere vſqȝ
ad ſtole illius erei indumenti fim
briā ſolet. Quam cū ſūmo vertice
creſcens herba cōtigerit·vires inde
ad depellendos omēs moꝛbos lāg
uoꝛeſqȝ cōquirit ·ita vt quecūqȝ il
la īfirmitas fuerit coꝛpoꝛis·hauſtu
exiguo madefacti ſalutaris ḡminis
depellatur ·nichil omnino virīū ge
rens ſi aṅquā eree fimbꝛie ſūmita
tē creſcendo contigerit decerpatur.
Hāc ſtatuā ad ſimilitudinē vultꝰ
ihesu foꝛmatā tradebant ·que pmā
ſit ad nr̄a vſqȝ tēpa·ſicut ipi oculis
noſtris inſpeximus. Et nichil mirū
ſi hij qui ex gentibus crediderant ·
ꝓ beneficijs que a ſaluatoꝛe fuerāt
conſecuti ·huiuſmodi velut munꝰ
videbātur offerꝛe . cū videamꝰ etiā
nunc et apoſtoloꝛū petri vel pauli
et ipius ſaluatoꝛis imagines deſig
nari·tabuliſqȝ depingi. Sed et an
tiquas ipoꝛū imagines a quibuſ
dam conſeruatas nos vidimus·qḋ
michi videtur ex gētili cōſuetudine
indifferenter obſeruatū . ꝙ ita ſole
ant honoꝛare q̊s honoꝛe dignos
duxerint Inſignia etenim veterū re
ſeruari ad poſteroꝛū memoꝛiam ·
illoꝛū honoꝛis· hoꝛū vero amoꝛis
indicium eſt

¶ Capitulū xvj

Deniqȝ et iacobi cathedꝛa q̄
pꝛimus ī terꝛis epiſcopus
ab ipo ſaluatoꝛe et ab apl̄is in ihe
roſolimis eſt electus·quemqȝ frēm
xp̄i volumina diuina deſignant vſ
qȝ ī hodiernū inibi conſeruatur·atqȝ
in ea ſedent omnes qui vſqȝ ad p̄ſ
ſens tempus ſedis illius ſacerdotiū
ſoꝛtiuntur. Seruatur ergo cū ingē
ti ſtudio velut a maioꝛib̄ ēdita me
moꝛia ſanctitatis · et cū magna ve
neratōne habetur vel vetuſtatis vl̄
pꝛimi ſacerdotij·ſanctificatōnis ob
tentu. Sed de hijs iſta ſufficiant

¶ Capl̄m xvij ·

Gallienꝰ vō valeriani filius
poſtea ꝙ̄ rerū ſūmam ſolꝰ
obtinuit· lenius ac moderatiꝰ ēga
noſtros agere inſtituit · datiſqȝ de
cretis inhiberi·ſupplicia pſecutōneſ
qȝ ceſſare ·et quo quiſqȝ putat mo
re exoꝛare quod diuinū eſt ·finit

¶ Capl̄m xviij ·

Per idē tempꝰ cū romano ad
huc ſacerdotō ſixtus p̄eſſet
et apd̄ antiochiā demetrianus · firꝫ
millianuſqȝ adhuc ceſaree cappado
cie ſupeſſet·pōti eccleſias gregoꝛiꝰ
qui priꝰ theodoꝛꝰ dictꝰ ē ex oꝛigenis

diſcipulis·cum fr̄e theodoro ſuſ
cepit gubernandas. Apud ceſareā
vero paleſtine poſt theoctiſtū dn̄s
epiſcopatū ſortitur ·et breui defūc
tus·theocteno iam noſtre memorie
viro ſedē tradidit. Qui et ip̄e ori
genis auditor fuiſſe dicebatur In
iheroſolimis v̄o poſt zabbanē ſacer
dotiū ſuſcepit imeneus. Et hij oēs
in pace eccleſias gubernabant. Sȝ
apud allexandriā et ſi nulla extrin
ſecus mali cauſa ſit. eo ip̄e q̄ gen⁹
hominū ferox ſediciosū et ſemper
inquietum eſt·ciuiles inter ſe mot⁹
et bella nō virtutis merito neqȝ ob
defenſionem ·ſed ob necem atqȝ in
teritum ciuiū cōmouebant. De q
bus dioniſius in epiſtolis ſuis cō
memorans refert·ita a ꝓprijs ciui
bus eſſe vaſtatā deletāqȝ vrbem·vt
illa q̄ cōſtipatōne ꝓplorum vix ſo
leret de egredientib⁊ incedendi ſpa
cium dare·nunc eo vſqȝ puenerit·
vt conſpicere in plateis hominem
valde rarū ſit ·madere oīs ciuium
ſaguine·vias cadaueribus obtegi.
et ne ad ſepeliendū quidem ſufficē
qui ſuperſunt·vnde et poſt belli ra
biē ferriqȝ vaſtatōnē corrupti aeris
ex fetore cadauerum peſtilentia in
creuerit · ita vt ſi qd̄ ferro ſuperfu
erat id morbus conſumeret.

Capitulū xix.

Scribit aūt de hijs idē dioi
ſi⁹ i ep̄la paſchali que ſo
lemniter p annos ſingulos ſcribi
ſolet hijs verbis. Alijs fortaſſis ho
minibus non videatur temp⁹ hoc
tempus eſſe ſolemnitatis · qm̄q̄dē
luctus vbiqȝ et acerba lamentatio
in plateis cūcta circūſtrepit. Gemi
tus vero ineſt et mugitus in domi
bus ꝓpter multitudinē morientiū
Sicut eñ de primogenitis quōdā
egiptiorum refertur ·ita etiā nunc
īgens vbiqȝ clamor attollitur. Nō
eñ eſt domus ſicut ſcriptum eſt ·in
qua non ſit mortu⁹. Primo nāqȝ
ipſi manibus ſuis partē maximam
et meliorem populi ceciderunt · p
ſequendo ſanctos· partem alteram
bella inteſtina rapuerūt·partem v̄o
que ſuperfuerat peſtilentie egritu
do conſumit. Sed nos neqȝ in pſe
cutōnibus cum iugularemur a feſ
tiuitate ceſſauimus·nec vnquā nob̄
pōt ſolemnitas ipediri · quibus p̄
cipitur i tribulatōns gaudere. Vis
igitur nobis locus quicūqȝ a tirā
nis eligebatur ad penā ſiue ager
ille ſeu deſertū fuit ·ſiue inſule ſiue
carcer· ſolemnitatē nobis impedire
nō potuit. Letiſſimā vero ſup oēs
habuere ſolemnitatē beati marti
res. qui cum ſanctis angelis in celo
paſca curarunt

Capitulum xx.

Poſt hec pſecutores noſtri i
ſemetipos manus ac tela
verterunt·ſed ne ſic quidē noſtrorū
feſta turbata ſunt. Inſecutus ē hic
peſtilens morbus. et plaga terribi
lis. ſȝ illis multo terribilior et gui
or. quos nec ſpes erigit futuorum.
Nobis vero hec omnia exercicia
quedā v̄tutis et fidei pbamienta du
cuntur. Quāuis ei dēſior ſeuiorqȝ
paganos·magis q̄ nr̄os morbus
inuaſerit ·tn̄ nec a nr̄is quidē penit⁹
abceſſit ē. Et p⁹ pauca addit dicēs

Multi nanq̃ ex fratribus noſtris
ꝑ nimia caritate dñ abſq̃ vlla cūc
tatōne īfirmos viſitare nō deſinūt.
et non ſolum viſitare·ſed et miniſ
trare . et exhibere officia que dñs
p̄cepit·repente morbi contagione
cum illis pariter cum q̄bus miniſ
trare voluerāt īnciderāt·affectu q̄
dam dilectōnis attracti · et velut
ꝑticipare dolores cum dolentibus
cupiētes·alienas ī ſe mortes ·haut
ſegniter transferebāt ·et effecti ſūt
eorum vt dicit apoſtoli ſermo per
ipſima . Deniq̃ plurimi noſtrorū
p̄ſpui et electi viri īter quos et p̄ſ
biteri nonnulli et diaconi ·multi
q̃ alij de plebe conſtātiſſima ·et ar
dentiſſima fide tāq̄ ſi martirij tēp⁹
inſtaret miſerando infirmos·ſemet
ipſos huiuſcemodi mortibus infe
rebant·minime ex hoc martiriū ſe
capere p̄ſumentes . Et dum curan
dis egris defunctiſq̃ exportandis
humandiſq̃ corporibus opā da
bant · inſequebantur pene eos q̄s
ſuis humeris ad ſepulchrū deuexe
rant . Pagani vero econtrario ſu
os continuo vt egrotare ceperant .
deſerebant parentes caros liberos
vxorē coniūx·filijq̃ nichilominus
ꝑentes·ſtatim vt tremere membra
vidiſſent·et morbo ora pallere do
mo ꝓpulſos ·in plateas ſemineces
eiciebātur· ibiq̃ inſepulta eorum
cadauera relinquētes·vim morbi
quā per hec ſe effugere oppinaban
tur·dupliciter incurrebāt ·dum ad
peſtilentie rabiem etiā fetor inſe
pultorum cadauerū iūgeretur.

¶ Capitulū xxi.

Refert idē dioniſi⁹ de gallie
eni temporibus·q̄ eo reg
nante eccleſie dei ī pace du
rarunt ·et quod medijs eius tem
poribus macrianus velut nubes q̄
dam tenebroſa et arta ſubito reg
ni eius obſcurauerit lucem . Quo
rurſum ad vicē eſtiue nubis aboli
to·gallienus nouū ut ip̄e ait ex ve
teri vniuerſo mundo lumine effulſ
ſit· Simul em̄ atrocē tirānū et reg
no deturbauit et vita . Deſignat
aūt etiā tempus ·quod nono āno
imperij gallieni hec ſcriberet . Ex
tant et alia q̄pplurima neceſſaria ſa
tis et admiranda dioniſij opuſcu
la·que vtilitatis plurimū legenti
bus conferant . Inter que ſcribit
etiā de repromiſſionibus futuris .
exiſtente cauſa huiuſcemodi ·

¶ Capitulū xxij.

Epiſcopus quidam erat in
ꝑtibus egipti nepos noīe
Nepos Hic iudaico intellectu de futuris
repromiſſionibus ſentiebat · eaſq̃
corꝑaliter exhibendas docebat · et
mille annis in delicijs corꝑalibus
in hac terra ſanctos regnaturos cū
xp̄o·huiuſq̃ ſui dogmatis ꝓbamē
ta ſumptis ex reuelatōne johānis·
teſtimonijs conabatur aſſerere .
De quibus etiā libellos edidit in
terpretatōnes huiuſmodi continē
tes . Igitur dioniſius de ꝓmiſſio
nibus ſcribens ad hunc nepotem
ſtilum ſue intentōnis obuertit et ī
primo ſtatim libro ſuam ſententiā
que ei de diuinis repmiſſionibus
videbatur exponit . In ſecūdo vo
lumine de reuelatōne johannis

diſſerens · facit mentionē nepotis
hijs verbis . Et cōmentatores in
quit quoſdā ꝓferunt nepotis qui
bus innituntur plurimū· et p q̄s
putant ineffabili quodā ſacramen
to oſtendi ·qualiter regnū xp̄i fu-
turū ſit ſuper terrā . Sed in alijs
quidem multis etiā ego amplector
et diligo nepotē· vel ꝓfide ſua· vel
ꝓ eruditōne et ſtudio ſcripturarū
et p̄cipue ꝓ exercitio pſallendi· q̄m
quidē plurimi frm̄ libenter ꝓ hoc
ei⁹ elegere conſortia. Eſt ergo etiā
michi erga eum multa reuerentia
et inde magis quia iam p̄ceſſit ad
dn̄m . Sed reuera plus omnibus
et amanda et p̄ferenda eſt veritas.
Laudare oportet et abſq; inuidia
amplecti ſi quid recte dictū eſt· diſ-
cuti vero et diſcerni ſi quid minus
ſane ſcriptum eſt . Et ſiquidē p̄ns
eſſet is de quo ſermo eſt ſufficeret
ſolo ſermone diſcutere que min⁹
recta videbātur· dum interrogatōe
p̄cedente reſponſio ſubſequens in
concordiā quod contrariū et diſ-
crepans videbatur adduceret. Ubi
vero ſcripta edita ſūt et vt videtur
quibuſdā ſatis ſuaſoria et vbi doc
tores ꝓcedunt qui legem et ꝓphas
ꝓ nichilo ducant· et euangelia nō
ſequantur· apl'orum ſcripta deſpi-
ciant . Nos aūt ſolos libros atq;
iſtam doctrinam· velut magnū ali-
quod et occultum miſteriū venerē
tur· ac ſimplices q̄ſq; frm̄ nr̄orū do
ceāt nichil excelſū nichil magnificū
ſentire de aduentu et p̄ntia dei et
ſaluatoris noſtri ihesu xp̄i · neq; de
reſurrectionis gloria et nr̄e cōgre-
gātōis in ip̄m ac ſimilitudinis rei
ꝓmiſſe · ſed praua quedā et ſemp
mortalia · et non alia q̄ ſunt ea q̄
nunc videmus ſperare ſuadent in
regno dei . Neceſſariū videtur ad
hec omnia reſpondere fratri noſtro
nepoti. Et poſt aliquanta rurſum
ſubiungit hec. Etenī cum in aſemo
te eſſemus ·vbi multo iam tēpore
voluebatur iſta doctrina· ita vt ſciſ
mata inter fratres et diſcordie fie-
rent· conuocaui p̄ſbiteros et docto
res· qui erant in eccleſijs et publice
cepi tractatū hr̄e· ſimul et cohorta-
tus ſū fratres· vt ſi quid eos moue
ret obicerēt nichil verentes. Tum
michi illi vt ſcutum validiſſimū
et murū inexpugnabilem codicē
nepotis obiciunt. Suſcepi pacien
ter· et tribus cōtinuis diebus reſi-
dens a prima luce vſq; ad veſperā
cum ip̄is cepi ſingula eius ſcripta
diſcutere · et vnū quodq; q̄uid in
ſe abſurdi hr̄et oſtendere . Et vere
ſatis admiratus ſū pacientiā et cō-
ſtantiā atq; intelligentiā fratrū · q̄
conſequenter et p ordinem de ſin-
gulis queſtionibus ꝓponebant .
et validiſſime hijs que a nobis re
ſpondebātur occurrētes. Poſt hec
cū quid eſſet in vero patuiſſet ac
comodabāt nichilominus abſq;
contentione conſenſū · iudicantes
hoc· q̄ non continuo ſi quid ſemel
animo viſum fuerit · omni id ſtu-
dio et contentione ſeruandum ē .
ſed eſſe rectius tunc mutare ſentē
tiam cum eam melior et rectior ſu
perauerit · patefactis etenim cordi
bus ſuis deo . Audiebant verbum

Cuius probatio non ex humana
pſuaſione neq; ex eloquētie fuco
ſ; ex diuinarū ſcripturarū aſſertōi
ne veniebat. Et ita euidens fuit aſ
ſertōis noſtre pbatō. vt is qui in
ter eos maximus doctor et vite me
ritis p̄ſtantior habebatur. coratiō
nomine. ſurgens i medio cunctis
audientibus pclamaret. et proteſta
retur nemine debere vltra ei⁹ doc
trine facere mentionē. ſufficere q̄
erratum eſt. de cetero nō ſolū nichil
horum tenendū vel ſequendum. ſ;
nec cōmemorandum quidē de tali
bus. ſiquidē tam euidens ac mani
feſta contra hec de ſcripturis diui
nis patuiſſet aſſertio. Omnes vo
reliq̄ fratres gaudio et leticia re
pleti corde. p emendatōne ſua inex
plebiles gratias referebant.

Capitulū xxiij.

Poſt aliquātā vero veniens
ad apocalipſim iohannis
hec de ea ſcribit. Nōnulli ex p̄ceſ
ſoribus noſtris penit⁹ libellū hūc
refutandum a canone ſcripturarū
atq; abiciendū putarunt. ſingula
queq; eius capitula arguentes. et
dixerūt p̄titulatōnē libri non eſſe
verā. ſed aliene ſcripture iohannis
tantū nomen īpoſitum. vnd neq;
iohānis hunc eſſe librum. nec re
uelatōnem videri poſſe. que carſſo
quodā velamine ignorantie cōte
gatur. Addiderunt etiā hec. q̄ nich
il dignū i ea grauitate apoſtolica
cenſeatur. Sed nec alicuius quidē
eccleſiaſticorū ſaltim virorū ſcrip
turā eſſe dixerunt. ſ; cherintum q̄n
dam auctorē: cherinthiane hereſis
volentē dogmatis ſui fidem. apoſ
tolici nominis opinione firmare:
libello a ſe conſcripto Iohānis ti
tulum p̄tuliſſe. Deniq; inquiunt:
cherinthi dogma hoc cōtinet. inter
ris futurū eſſe regnum xp̄i. et q̄m
ipſe carnis et libidinis amiciſſim⁹
dicebatur. ea in repromiſſionibus
futuri regni ſanctis prebenda cen
ſebat. que ſui animi libido dicta
bat. ventris et voluptatis opa mā
ſura. ciborum ſacietatē. et habun
dātiā poculorū. nuptias. et cetera
que horum cōſequentiam ſeruāt.
et repari rurſu; ſperat feſtiuitates
et ſacficia iudaica victimaſq; lega
les. Ego vero quantū ad meam
ſententiam ptinet. ſpernere aut ab
icere ſcripturam libri hui⁹ nullate
nus audeo. maxime cum multi ex
fratribus ita mecū ſentiant. Sed
hoc magis de eo ſentio q̄ excedāt
atq; emineant que i eo ſcripta ſūt
humane audatōnis modū. et ſit i
eo archanus quidā et reconditus
atq; admirandus omnibus ſenſ⁹
quem et ego admiror ac veneror
etiā ſi ñ itelligo. et ita ſentio q̄ di
uina aliqua ſacramenta ſermonib⁹
contegantur humanis. nō tam iu
dicio meo diſcenens. q̄ fide credēs
et ideo non reprobo que non in
telligo. ſed tantomagis admiror
quātominus aſſequor. Poſt hec
vero totius libelli diſſerens corp⁹
et ſingl'a queq; diſcutiēs. atq; eui
denter oſtendens nullomodo fieri
poſſe. vt ſcdm litteram dignus in
eo intellect⁹ appareat. Addit etiā
hec dicēs. Conſummata igitur oi

ꝓphetia· beatos dicit ꝓpha eos qui
hec cuſtodiunt· ſed et ſemetipſm be
atum dicit. Ait eñ. Beatus qui
ſeruat verbum ꝓphetie libri huiꝰ.
et ego johannes q̄ audio et video
hec. Vocari ergo eũ johannẽ et eẽ
hanc ſcripturã johannis nõ nego
Sancti nanq3 alicuius eſt · et ſine
vlla dubitatõe p dei ſpiritũ ſcrip=
ta· etiã ſi non ſit ille johãnes apl's
filius zebedei· frater jacobi · cuius
euangeliũ ſcd'm johannẽ ſcriptũ ẽ
et ep'la canonica. Utitur ergo dio
niſius plurima aſſertõe · diuinitꝰ
quidẽ inſpiratã reuelatõnẽ · nõ eẽ
dubitandũ et johãnis eſſe· non tñ
ſibi liquido videri· ꝙ illius ſit jo=
hãnis qui euangeliũ ſcripſit· quia
ille nuſq̄ꝫ nois ſui fecerit mentõnẽ
ac ſeſe nõ ſignauerit nominatim =
hic autẽ qui apocalipſim ſcribit
tertio ferme mentionem nominis
ſui facit . Sed et ex ipſo ſcripture
ſtilo diſcretõꝫ facies dicit· potuiſſe
fieri in illis tẽporibꝰ· fuiſſe et aliũ
aliquem johannem vnũ ex ſanctis
cui hec reuelauerit deꝰ. Multa vo
et alia inſtructõis eccleſiaſtice mo
nimenta nobis in libris digeſta ·
beatus dioniſiꝰ dereliquit · quorũ
lectio magnope· ab ſtudioſis qui
buſq3 expetenda ſit. Sꝫ iã ad hiſ=
torie ordinẽ reuertamur . Sixto
romane eccleſie p annos vndecim
ſacerdocio ꝓcurato· ſuccedit dioni=
ſiꝰ. Et demetriano apud antiochiã
defuncto· paulus de ſamoſate ſacer
dotiũ ſuſcepit. Q̄d paulus abiecta
ſatis et indigna de xp̄o ſentiens ·
et traditõnẽ doctrine eccleſiaſtice cor=
rũpebat · dicens eũ cõmunis natu
re hominẽ tantũ fuiſſe. Tunc dio
niſius de alexandria rogatus veni
re ad conciliũ· et ſenectutis impe=
dimento et icomoditate corpis in
hibetur· p ep'lam tñ p̄ſentẽ ſe red=
dit· et quid fidei ac veneratõnis er
ga xp̄m teneret expoſuit. Ceteri ve
ro eccleſiarum paſtores diuerſis e
locis et vrbibus · velut aduerſũ la
tronẽ quendã. xp̄i gregibus inſidi
antẽ· conueniunt antiochiã. In q̄=
bus inſignes et ceteris p̄cellentes
erant. firmillianus· a ceſarea cappa
docie· gregorius· et athenodorꝰ fra
tres· põti ꝓuincie ſacerdotes . Ele=
lenꝰ ſardenſis eccleſie ep̄us · et nico
mas ab icomo et iheroſolimorum
p̄ncipuꝰ ſacerdos imeneus· et vici=
ne huius vrbis ceſaree theoctenus
ſed et maximus boſtrenſis epiſco=
pus dignus eorũ conſortio cohe=
rebat. Multi vero et alij quos lõ=
gũ eſt enarrare p ſingulos · ſed et
p̄ſbiteri q̄plurimi et diaconi ad
ſupradictã vrbem cauſa compeſcẽ=
di imo delendi noui huiꝰ dogma=
tis conuenerant

¶ Capitulũ xxiiij.

Hij igitur oms ac ſepius in
vnũ coeuntes paulũq3 ſa=
moſatenũ ſtatuentes in medio· atq3
eius hereſim quã ille nc̄ occultare
nunc etiã diſſimulare conabatur·
frequenti tractatu et aſſiduis diſ=
putatõnibꝰ denudantes arguere
blaſphemias et publicare nitebã=
tur · nec tñ i vno id aut ſecũdo tñ
concilio ad finem ꝓducere potue=
runt . Sed et conuentũ ſepe eſt · et

abſqꝫ opetrepꝛio diſceſſū . Verum
qm̄ beati gregorij . hiſtorie textus
attulit mentionē·digniſſimū puto
tanti viri geſta · que ſub orientali
et ſeptentrionis axe cunctorū ſer=
mone celebrantur · omiſſa neſcio
quo caſu huic narrationi ad me=
moriā poſteritatis inſerere. Stag=
nū quoddā erat ī ponti regionibꝫ
ſitum·piſcibus copioſū. ex quorū
captura ꝑdiuites reddit⁹ dn̄is ꝑſ
tabantur . Iſta poſſeſſio duobus
fratribꝫ ſorte hereditatis obuene=
rat ·ſed pecunie cupiditas·q̄ pene
omniū corda mortaliū ſupat·etiā
fraternā neceſſitudinē violauit. Co
bibebatur a fr̄ibꝫ tempe captōis=
non tam ad capiendos piſces· q̄
ad homines decipiendos ·cedes ac
bella mouebātur ·humanus ſang
uis ꝓ piſcibus fundebatur . Sed
dei ꝓuidentia affuit aliquādo aux
ilīū · aduentuſqꝫ gregorij . Vidit
prelia et mortes virorū furenteſqꝫ
germanos .q̄d cauſe exiſteret ꝑ q̄
in exicium ſui ſuorūqꝫ fratres accē
derentur inquirit·nulla niſi captu
ra piſciū cōperit. Tum ille cum ꝓ
honore aduentus ſui vtreqꝫ ptes
paululū ſiluiſſent·nolite inquit o
filioli·rationabiles animas ꝓ mu
tis animātibus violare·fraternam
pacē queſtus cupiditate diſſoluē
dei leges et nature pariter iura te=
merare·et vna mecū ad orā ſtagni
exicialis accedite. Ego iā vos per=
virtutē dn̄i omni certamine cruen
te contentōnis abſoluā. Et cū hec
dixiſſet·in conſpectu oīm virgam
quam tenebas in manu ad ꝑmas

littoris vndas defigit·et ip̄e poſitis
genibus palmas tendit ad celum·
atqꝫ hijs v̄bis excelſo ſupplicat deo
Tu domine deus patrū noſtrorū·
qui cum tibi primus homo Adā
peccaſſet·et mandata preteriſſet·pe
nā culpe illi⁹ moderatus ·ad terrā
maledictōnis ſententiam detorſiſ=
ti dicens·maledicta terra in operi=
bꝫ tuis ·et nūc ego mihi at⁹ horū iu
uenū fraternū ſāguinē qui pclitan
tur · ꝑcipe vt maledicte ſint aque
iſte in operibus eorū·ꝓ quibꝫ fu=
rore ſucceſi·fraterne pietatis obli
ti ſunt · ita vt nūq̄ in hoc loco vel
piſcis appareat·vel aqua reſideat·
ſed ſit campus aratri patiens · ac
frugum ferax·et cuſtos īeternū ſi
ne concordie ꝑſeueret . Simul vt
ille finē orandi fecit ·ſtatim ſe vn=
da ſubducens · et curſu velociore
refugiēs · a conſpectu ſupno iuſ=
ſa diſcedere·abiſſis ſuis redditur·
et arentē campū germanis iā con
cordibus dereliquit. Sed et in hor
diernum frugum ferax eſſe dicitur
ſolum·quod ante fuerat nauiū fe=
rax. Memoratur etiā aliud illuſ=
trius ab eo diuinitus geſtum. In
quodā loco ruris anguſti. cum res
poſceret eccleſiā conſtrui ·rupes q̄
dam vicini montis ex parte orien
tis obiecta ·ex alia vero ꝑterfluēs
fluui⁹·ſpaciū quantū eccleſie ſuffi=
ceret denegabat . Et cū alius oio
non eſſet locus· omneſqꝫ meſticiā
gererent · quod ſolū ad conſtruen
dam eccleſiā nō haberent· ille fide
plenus ꝑnoctaſſe in oratōne dici=
tur. et dominū iheſū promiſſionis

ſue admonuiſſe fideliter· quia dix
it. Si habu eritis fidē ſicut granū
ſinapis diceretis monti huic tolle
re· et mittere in mare et fieret vtiqꝫ
Cūqꝫ hec plena fide ac deuotōne de
poſcēt ad lucē coēūtibꝰ ꝑplis iuē
ta eſt rupes i ꝑte vna ſeceſſiſſe tm̄
quantū ſpacij ad condendā quere-
batur eccleſiam. Tradūtur et alia
ꝙplurima. Sed ne in longū vide-
amur trahere ſermonē· intermiſſis
ceteris vnū adhuc de eiꝰ geſtis ad
iciam. Iter ei fuiſſe quondā ꝑ al-
pes dicitur hiemis tempe· et cū ꝑ
ueniſſet ad ſummum alpiū iugū·
niuibus repleta erant omnia nul
lum vſqꝫ diuerſoriū· fanum tamen
ibi appollinis erat· cui ſuccedēs trāſ
acta nocte diſceſſit. Sacerdos vo
erat quidē fani eius· cui conſulere
ſimulachrū appollinis mos ēat· et
reddere reſponſa poſcentibus· ex q̄
ei etiā alimonie queſtus eſſe vide-
batur. Igitur poſt digreſſū gre-
gorij offerre conſulta et reſponſa
poſcere ſacerdos acceſſit ex more.
nichil inde reſponſi veniebat. Re
petit victimam· ſilentium perma
net. Iterum ac iterum litat· ſurdis
ingerit fabulam. Cunqꝫ ſtupore
noui ſilentij eſtuaret ſacerdos· noc
te ei aſſiſtens demonium dicit in
ſomnis. Quid me illic inuo-
cas· quo iam venire non poſſum.
Percunctanti cauſam· aduentū ſe
gregorij dicebat expulſū. Quid
tunc remedij daretur cum per-
quireret· ait non aliter ſibi licere
ingredi locum illum niſi gregori-
us permiſiſſet. Quibus auditis:

ſacerdos occupat viam· multa apō
ſemetipſum voluens· atqꝫ animo
recurſāte pertractans peruenit ad
gregorium· adorſuſqꝫ eum repan-
dit ex ordine· humilitatis ſue atqꝫ
hoſpitalitatis admonuit querelā iā
depulſi numinis promit· ademp-
tam facultatem ſui queſtus deplo-
rat· ac reddi ſibi omnia in priſti-
num ſtatum depoſcit. At ille nich
il moratus ſcribit epiſtolam in hec
verba. Gregorius appollini. Sa
lutem· permitto tibi redire ad lo-
cum tuum· et agere que conſueuiſ-
ti. Hanc epiſtolam ſacerdos ac-
cipit et ad fanū defert· poſitaqꝫ ea
iuxta ſimulacrum affuit demon ac
dedit reſponſa poſcenti. Tum ille
in ſemetipſum conuerſus ait. Si
gregoriꝰ iuſſit et deus iſte diſceſ-
ſit· nec potuit redire niſi iuſſus·
et rurſum iubente gregorio reſti-
tutus eſt· quomodo nō multo me
lior iſto gregorius cuius hic obtē-
perat iuſſis. Clauſis igitur ianu-
is fani et deſcendit ad gregorium
epiſtolam ſecum quam acceperat
referens· omnemqꝫ apud eum rei
geſte ordinem pandens· ſimulqꝫ ſe
ad pedes eius proſternēs rogat vt
illi ſe offerat· cuius virtute· dijs
gentium gregorius imparabat.
Cunqꝫ enixius et pertinacius per-
ſiſteret· cathecuminus ab eo fac-
tus eſt. Et cum ſe vite caſtiſſi-
me et abſtinentiſſime derelictis oī-
bus non ſolum erroribus demo
num· ſed et ſeculi actibus manci-
paſſet· etiā baptiſma conſecutus ē
quod cum ipſe conſecutus eſſet.

Te intm̄ vite merito ac fidei ꝟtutē
pfecit· vt ipſe beato gregorio i epa
tu ſucceſſor extiterit. Sed et igenij
ſui nobis in paruo maxima moni
menta dereliqͥt. In eccleſiaſten nā-
qꝫ metafraſin idē gregorius mag-
nificentiſſime ſcripſit ·et catholice
fidei expoſitionē breuiter editā de-
reliquit. Quā ꝑ edificatōe eccleſi
arum ſociare cōmodum hijs duxi
Gregorij martiris et epiſcopi ne
ceſſaria fides vnus deus pater ꝟbi
viuentis ·ſapientie ſubſiſtentis ·et
virtutis ſue et figure pfectus pfec-
ti genitor·pater filij vnigeniti·vn⁹
dominus·ſolus·ex ſolo deo·figura
et imago deitatis ·ꝟbum ppetrās·
ſapientia comprehendens omnia.
et virt⁹ qua tota creatura fieri po-
tuit·filius verus veri et inuiſibilis
ex inuiſibili· et icorruptibilis ex i
corruptibili·et immortalis ex im-
mortali ·et ſempiternus ex ſempi-
terno ·vn⁹ ſpiritus ſanctus ·ex deo
ſubſtantiā habens ·et qui per filiū
apparuit imago filij pfecti pfecta
viuentium cauſa · ſanctitas ſanctifi
catōnis pſtatrix·ꝑ quem deus ſu-
per omnia et in omnibus cognoſ
citur·et filius per omēs·trinitas p
fecta· maieſtate et ſempiternitate et
regno minime diuiditur neqꝫ aba
lienatur . Igitur neqꝫ factum q̄d
aut ſeruiens in trinitate · neqꝫ ſup
inductum tāq̄ ante hac quidē nō
ſubſiſtens poſtea vero ſupingreſſi
neqꝫ itaqꝫ defuit vnq̄ filius patri
neqꝫ filio ſpiritus ſanctus · ſed in
conuertibilis et immutabilis eadē
trinitas ſemper. Sed de gregorio
ſatis dictū. Nunc ad hiſtoriā re
amus. Interea dioniſius apud a
lexandriā quieuit in pace·duode
mo anno imperij gallieni ·decem
et ſeptē annis functus ſacerdotio
Succedit ei vero maximus . Igi
tur gallienus cum per ānos quin
decim romanū gubernaſſet impe
rium ·claudio regni ſucceſſore de
functus eſt . Qui ſolis duobus an
nis i imperio tranſactis· aureliano
rerū apicem dereliquit

¶ Capitulū xxv·

Huius temporibus vltimū
apud antiochiā epoꝝ cō
cilium congregatur·i quo paul⁹
arguitur·manifeſteqꝫ conuincitur
hereticus · et dampnatur ab omni
bus que ſub celo ſunt eccleſijs xp̄i
inſiſtente plurimū et diſceptatōni
bus validiſſimis purgente malch
ione pſbitero antiochene eccle vi
ro fideliſſimo et omnibus virtuti
bus adornato · cui accedebat etiā
hoc·quod erat diſſertiſſim⁹ et po-
tens in verbo atqꝫ in omni eruditō
ne pfectus . Deniqꝫ oratoria iam i
eadē ipſa vrbe docuerat. Huic igi-
tur ab omni epoꝝ concilio pmit
titur diſputatō cum paulo excipi-
entibus notarijs . Que ita mag-
nifice ab eo et accurate habita ē·
vt ſcripta ederetur·et nunc quoqꝫ
in admiratōnē ſit omnibus. Sol⁹
etenim potuit diſſimulantē et oc-
cultantē ſe paulum confeſſionib⁹
ꝓpriis publicare. Quibus ita geſ
tis·cōmuni conſilio vniuerſi pari
ter ſacerdotes ſcribunt epiſtolam
ad pſonā dioniſij vrbis rome ·et

maxime allexādrie epiſcopi · quē
ꝑ omnes mitterentur eccleſias · ꝑ
quam cunctis et ſuā diligentiā cō-
probarent · et pauli hereſim confu-
tatā eſſe atq; dietā in vniuerſorum
noticiā ꝓuocarent . Simul etiam
que cum eo Queſtiones habite
ſint indicant · ſed et vitam ipſius
intempatā pariter moreſq; deſcri-
bunt. Ex quibus pauca aliqua in-
ſerere huic opi noſtro dignū iu-
dicauimus

Capitulū xxvj ·

Dioniſio et maximo · et oī-
bus qui ꝑ vniuerſū ſunt
ſacerdotibus · et coepiſcopis · vna
cum p̄ſbiteris · et diaconis · atq; oī
eccleſie catholice que ſub celo eſt ·
theocteanus helenus ymeneus · the-
ophilus · maximus · ꝓculus · nico-
mas · aelianus · paulus · bolaſus · ꝓ-
togenes · ierax eucbicius · theodoꝛꝰ
malchion · lucius p̄ſbiteri · et ceteri
omnes qui nobiſcum congregati
ſunt · ex vicinis vrbibus et gentibꝫ
epi et p̄ſbiteri · diaconi · dilectiſſi-
mis fratribꝫ in dn̄o ſalutē . Et pꝰ
pauca addiderunt · mittentes hanc
epl̄am. Deꝓcamur omnes qui ſi
qui forte tali doctrina infecti ſunt
curentur a vobis · ſicut et beate me-
morie viri dioniſius allexandrinꝰ
et firmilianus · ex cappadocia iam
prius ſcripſerant ad antiochie ple-
bem · dedignati immo potius decli-
nantes ad ꝑſonā ipſius ſcribere q̄
erat auctor erroris

Capitulū xxvij ·

Ipſe aūt beate memorie firmilianꝰ
cum adhuc ſupeſſet ſecūdo affuit ·
et p̄ſens eum arguit ac denotauit ·
ſicut omnes nouimꝰ et teſtamur q̄
ſimul cum illo veneramus . Sed
repmittente eo corrigere errorem
credidit ſperans poſſe fieri · et abſ-
q; religiōis noſtre opꝓbrio et diſ-
ſenſionum nota res veniret in me-
lius · et ideo diſſimulauerat · cū tn̄
paulus dolo differet · et hominem
quidē falleret · deum autē negaret
ac fidē in qua renatus fuerat vio-
laret. Demq; et nunc beatus firmi-
lianus veniebat antiochiā · et cum
tharſū vſq; ꝑueniſſet et nos omēs
antiochie poſiti aduentum illius
opperiremur · nunciatus eſt nobis
exceſſiſſe de mundo. Poſt aliquan-
ta vero deſcribentes eius vitā mo-
reſq; · adiciunt etiā hec. Poſtea vō
q̄ a doctrine regl̄a ad aliēa ſe dog-
mata adulterina cōuertit · nō opꝰ
eſt enumerare actus eius priores ·
quomodo cum priꝰ egens fuerit et
pauperimus · et neq; ex parētū ſuc-
ceſſione · neq; vllam queſtus occa-
ſionē habuerit honeſtam · nunc ad
ſūmas diuitias ꝑuenerit · non aliū-
de niſi ex ſacrilegijs et ex hijs que
ꝑ fraudem diripuit · concutiens fra-
tres · vendens patrocinia · et fidē ne-
gocijs ſuſceptorū. nec accepta mer-
cede cuſtodiens · exiſtimans ſecūdū
q̄ ſcriptū eſt · queſtum eſſe pietatē
Superbiā vō eius quis fere poſſ;
cum ſe magis ducenariū q̄ epm
videri vellet · Nam et incedens ꝑ
plateam tali quadā ambitōne vte-
batur · publice epl̄as relegens atq;
in auditu omnū et oculis dictans
aſſiſtentibus ſibi i platea notarijs ·

directoꝝ quoqꝫ precuntiū et conſtꝭ
patio inſequentiū ꝙ plurima que
rebatur· ita vt omnes qui videbāt
horreſcerent · et teſtarentur · ꝑ illiꝰ
arrogantiā religionē diuinā. Hec
in publico . Intra eccleſiam vero
tribunal ſibi multo altius ꝙ fu⸗
erat extrui· et thronū ī excelſioribꝫ
collocari iubet · ſecretarium quoqꝫ
ſterni et pari ſicut iudicibus ſeculi
ſolet ·verbum vero faciens ad ple⸗
bem·iactare ſupra modum dexterā
ac palmā femori illidere ·pede quo
qꝫ ſubſaltare · ac ſcabellū ferire cū
ſonitu·ab auditoribus vero nō fa
uorem neqꝫ plauſū ſpare ſolum·ſꝫ
theatrali more oraria moueri ſibi
expectabat. et vocē tanꝙ de caueis
dari. Hec non ſolum a viris ·ſed
etiā a mulieribus indecenter expec⸗
tabantur. Si qui vero auditorum
honeſtius et verecūdius agens a
clamore nimio tempaſſet·velut in
iuriā faciens·patiebatur iniuriam
Sed et antiqs et defunctis iā trac⸗
tatoribus inſultabat · et illis de
rogans · ſuas laudes inuerecunde
impudenterqꝫ iactabat . Rethorē
ſe magis ꝙ eccleſie doctorem lau⸗
dari cupiebat. Pſalmos vero qui
in dominū noſtrū iheſū xp̄m dice⸗
bantur ceſſare fecit ·velut neoteri⸗
cos et nuper inuentos. Inſemetip
ſū vero compoſitos diebus paſche
in medio eccleſie canere mulieres
maxime quas ipe prius ad canen
dum ꝓmere īſtituerat faciebat· ita
vt horreſceret ſi quis audiret. Nā
cum ipe filium dei negaret deſcen⸗
diſſe de celo·ſed a maria cepiſſe et

initium habuiſſe de terra·pſalmi q
in ipm dicebantur et quibus in po
pulo laudabatur angelū eū dicea
bant deſcendiſſe de celis · et hec ipe
aſſiſtens et audiens·non ſolum diſ
ci non ꝓhibebat·ſed elato ſuperci⸗
lio delectabatur audire . De muli
eribus vero que cū ipo ſimul ma⸗
nebāt quas ſireiie factas antioche
ni appellant · quid opus eſt dici .
Ex quarū ſocietate et cōtubernio
vt ſibi nulla qſtio moueretur · etiā
p̄ſbiteris et diaconis ſuis hijs dū
taxat qui et morē gerebant habitā
di mulieres ſecū ſimilem licentiā
dedit. Sed et congregandi diuiti
as tribuit facultatē· quo ipi in ſibi
bꝫ obnoxij magiſtro nequaꝙ cri⸗
men impingerent. Nos aūt ideir
co hec ſcribimus fratres cariſſimi·
quia nouimus ꝙ ſacroſanctū debe
at eſſe epiſcopale ſacerdotiū· qđ et
clero et plebi eſſe debet exēplo. Ne
qꝫ enī ignoramus quoſdā dum in
cautius ſibi ad cohabitādū iūgūt
mulierculas cecidiſſe . Quod etiā
ſi non fiat aut certe inſuſpitionem
venire detalibus ſacerdotibus gra
uiſſimū eſt. Quomodo aūt vetare
poterit eos qui infirmiores ſunt a
mulierū conſortio ·quibus ex hijs
que egerit auctoritatē p̄bet . Tan
tus vero ac tam imitis fuit in po⸗
tentatu· et ita ſpecie quadā tiranni
dis elatus eſt· vt ne ad arguendū
quidē quiſꝙ vel ad accuſandū au⸗
deret accedere. Sed hec que diximꝰ
condēpnari poſſent etiā in eo qui
fidē catholicā ſeruat·et in eccleſiaſti
ci dogmatis veritate ꝑdurat. Hic

vero q̄ abiurato fidei miſterio . ad
pollutiſſimā ſe artem ac hereſim cō
tulit . neceſſarium eīn ſuit etiā p̄ce
erroris ipſius deſignari q̄uo habē
dus vel quomodo execrandus eſt
Et poſt multa in fine epiſtole ad
dunt etiā hec. Igitur neceſſariū eſt
viſū hunc reſiſtentē deo neq; acq̄
eſcentē vere fidei abici et abiurari.
alium vero ꝓ ipſo eccleſie catholice
conſtitui epiſcopum . per dei gr̄am
ꝓ uiſū filium beate memorie deme
triani qui huic ipſe eccleſie i culpa
biliter prefuit . domnū nomine . vi
rum omnib; bonis ornatum . In
dicauimus autē nobis de eo . vt ſci
atis ad ipm̄ nos ſcribere debere . et
ab ipſo cōmunionis ſcripta ſuſci
pere . Hic autē qui indignus ha
bitus eſt eſſe in eccleſia catholica .
artē ſcribat . et illius hereſis ſecta
tores illi cōmunicent. Domno igi
tur i epiſcopatum ſubrogato . pau
lus et ſacerdotio abſciſus et cōmu
nione . cum de domo eccleſie nollet
exire . interpellatus impator aureli
anus religione ſatis de hoc ſancte
q; decernit . hijs precipiens eccleſie
domum tradi . quibus italie ſa
cerdotes et romanus epiſcopus
ſcriberent . Et ita p̄dictus paulus
ad cetera mala etiam hoc dedecoris
acquiſiuit . vt manu publica de ec
cleſia pelleretur . Et tunc quidem
talis erga nos exiſtebat aurelian⁹
preceſſu vero temporib; immutare
ꝓpoſiti ſui bonum cepit . et malis
conſilijs deprauatus . perſecutōnē
erga dei eccleſias meditari . eo vſq;
vt dicatur . ꝙ dicatis iam litteris et

ſcriptis cum ſuperesſet ſolā ſuper
ſcriptō . diuina dextera interueniēs
ſubſcriptōnē nefande dextere detur
bauerit . More etenim ſubita con
dempnatur . qui de piorum morte
cenſebat . vt oſtenderet de⁹ quia nō
cum voluerit tirannus cruciamur
ſed cum ꝓbauerit ipſe corripimur
Igitur ſex ānis aurelianus cū gu
bernaſſet principatum . probus p⁹
hunc ſuſcepit . Cui cum totidem
temporis expleſſet imperio carus
vna cum filijs carino et numeriāo
ſuccedt . A quibus tribus annis
nec plenis romāo regno adminiſ
trato . diocleciānus ſuſcepit princi
patum. Is vero maximas in nr̄os
perſecutōnes eccleſiarum ſubuerſi
ones molitus eſt

Capitulū xxviij.

Sed paulo anteq̄ꝫ hic impe
rium ſumeret i vrbe roma
defuncto dioniſio . poſt nouem an
nos ſacerdocij . felix ſuſcepit ſedem
Quo tempe manes quidam ſecū
dum nomen ſuum inſaniens . et in
ſtinctu demonis agitatus i viſā et
execrabilē oīb; hereſim docet. Hic
aūt manes gēte pſes . vita et mori
b; barbar⁹ fuit . tā acer igenio vt i
ſanire ł demone ad ipleri videretur
Deniq; vt rei exit⁹ doc; . xp̄i ſe nūc
gerere formā conabatur oſtendere
nūc ipꝫ paclitū ſe eē p̄dicabat . et
elat⁹ i inſaniā ad ſimilitudinē xp̄i .
duodecim diſcipulos eligens ad p̄
dicādū mittebat . dogmata ſtulta et
impia a diūſis hereticis q̄ iā pri⁹ ex
tincti fuerāt mutuata diſſemians .
et nr̄o orbi pſita venena ꝓpinās .

Ex hoc ergo manicheorū hereſis vſ
qȝ in hodiernū diē diffunditur. eo
tempore exorta quo felix ī vrbe ro
ma eccleſie ꝑerat. qui ꝑ quinqȝ an
nos āminiſtrato ſacerdotio. euthi-
ciano ſedem reliquit. Is decem mē
ſibus ſolis tranſactis. gaio epatū
tradit. Qui noſtris iam temporibꝫ
quindecim annis ſacerdotio ꝑfunc
tus. marcellinū ſucceſſorē reliquit.
quē iā ꝑſecutōnis tempus inuenit

¶ Capitulū xxix.

Ea tempeſtate apud antioch
iam ſacerdotiū pꝰ dominū
ſuſcepat thimeꝰ pꝰ thimeū vo ciril
lꝰ. cirillo aūt ſucceſſit dorotheꝰ. q̄
ad nr̄az memoriā ꝑdurauit. vir eru
ditiſſimus et in ſcripturis diuinis
ſatis intentus. qui ꝑ multa diligē
tia etiā hebreā linguam didicerat.
greca aūt eruditione liberali a pu
ero fuerat inſtitutus. Is eunuchꝰ a
natiuitate fuit. Ex quo etiā impa
tor in admiratione eum habu-
erat. et honorē ei contulerat pur-
pure ꝑpoſiturā. Huius etiā nos
cum in eccleſia ſcripturas expo-
neret auditores in puericia fuimꝰ.
Post hunc tirannꝰ apud antioch-
iā ſacerdotiū ſuſcepit. ſub quo ec-
cleſiarū ꝑſecutio increuit apud lao
diciā. Poſt ſocratē euſebius alexā
drinus genere epiſcopus fuit. qui
in cauſa pauli ſamoſateni ad ptes
ſirie cum veniſſet. ꝙ eſſet in ſcrip-
turis diuinis eruditus. a fratribus
ſtudioſis velut theſaurus quidam
repertus vltra nuſꝙ abire ꝑmiſſꝰ
eſt. ſicut dionſius in epiſtolis ſuis
ſcribit. Huic quoqȝ anatolius ſuc
ceſſor vt aiunt bonus boni extitiſſe
qui et ipſe genere alexādrinus. eru-
ditōne liberaliū litterarū et ī phi-
loſophicis a puēo apprime ēuditꝰ
ita vt apud alexandriā dialeticam
docere. ab omnibus eruditis viris
et philoſophis cogeretur. Hunc
etiā belli tempe quod inter ciues ex
ortum eſt apud alexandriā ferunt
multa bona ciuibꝫ ī conſilijs et ꝓ
uiſiōibus ꝑſtitiſſe. Ex quibꝫ vnū
tantūmodo factum breuitatis cau
ſa memorabo. Frumentū aiunt cū
deeſſet obſeſſis. et fames grauius
ꝙ hoſtis vrgeret. tertia pars cum
due ſe inuicē impugnarēt. erat po
puli ſeparata. que quaſi fidem ro
manis ſeruabat. In q̄ pte tūc etiā
ſupradictus anatholius erat abſqȝ
impugnatōne. Hic ad magiſtrū
milicie refert. eumqȝ de famis neceſ
ſitate que obſeſſis acciderat edocet
et impetitam gratiā ciuibus defert
eāqȝ hoc modo diſtribuit. Primo
quidem vtraſqȝ inter ſe diſſidentes
alloquitur. ac romanis redire in
gratiam ſuadet. Sed cū reluctātes
videret hoc ſaltim īquit credo vos
libenter accipe. vt omnē veſtrorum
manū imbellē que belli quidē vos
nequaꝙ. cibi tū neceſſario pticeps
eſt. exire portas ſinatis. Conſiliū
ab vtraqȝ pte gratanter acceptū eſt
decernunt imbellē manū egredere
caſtris debere. Data occaſione oēs
pene quos inedia conſūmabat. pa
riter cum imbellibus erumpunt. ꝑ
cipue noſtri. quibus bellū genere
contra poſitum erat. Quos omēs
anatolius ſuſcipiens. parentis ſil

ac medici fouebat affectū. Et ita
multitudini ſalutem pereibum ꝓ=
pere contulit. reliquis vero quod
pauci remanſerant. formidinē belli
et deſideriū pacis incuſſit. Ita mi=
ſericordi et prudentiqȝ conſilio vr=
bē maximā fame pariter abſoluit
et bello. Nunc ergo ſcdm de allex
andrie dei munere laodicenorum
ciuitas accepit epiſcopū. Poſt trā
actum quod ſupra memorauimꝰ
bellū multa q̄ȝ opuſcula ſupradicti
anatholy magnifice compoſita. ad
nos vſqȝ venerunt. Ex quibꝰ dig
nū michi videtur de paſcha q̄d ſen
ſerit ipſius verbis ꝓferre. Eſt ergo
inquit in primo anno iniciū ꝑmi
menſis. quod eſt decem et nouem
annorum. circuli principiū ſcdm
egiptios quidem menſis fanemoth
viceſima ſexta die. ſecūdū macedo=
nes diſtrimenſis viceſima ſecunda
ſcdm romanos vero vndecimo kl̄
aprilis. In qua die ſol inuenitur
non ſolum conſcendiſſe primam
ptem. verum etiā quartā iam in ea
die habere. id eſt in prima ex duo=
decim ptibus. Hec aūt pticula pri
ma ex duodecim vernale eſt equi=
noctiū. et inicium menſium. et ca=
put circuli. et abſolucō curſus ſtel=
larum. que planete id eſt vage di=
cuntur. ac finis duodecime pticule
et tocius circuli terminus et ideo n̄
parum dicimus delinquere eos q̄
ante inicium hoc noui ānī paſcha
putant eſſe celebrandū. Sed nec a
nobis ꝑmis ex ordium ſumit hec
ratio. antiquis iudeis fuiſſe cōp=
bata demonſtratur. et añ aduentū
criſti obſeruata. ſicut euidenter filo
et ioſephus edocet. Sed eorū anti
quiores agathobolus et ab eo eru
ditus ariſtobolus expamiana. qui
vnꝰ ex illis ſeptuaginta ſenioribꝰ
fuit. qui miſſi fuerunt a pontifici=
bus ad ptholomeum regem. hebre
orū libros interpretari in grecum
ſermonē. quiqȝ multa ex tradicio=
nibus moyſi ꝓponenti regi pcunc
tantiqȝ reſponderant. Ipſi ergo cū
queſtiones exodi exponerent. dix
erunt paſcha nō prius eſſe immo=
landū. q̄ꝫ equinociū vernale tranſi
ret. Ariſtobolus vero etiā hoc ad=
dit in die paſche nō ſolum obſer=
uandū eſſe. vt ſol equinoctiū ver=
nale tranſcendat. verū et luna. Cū
eñ duo ſint equinoctia inquit. ve
ris et autūpni. equis ſpacijs direp
ta et quarta decima die menſis p̄=
mi ſit ſtatuta ſolempnitas pꝰ veſ=
perū. qn̄ luna ſoli oppoſita e regio
ne deprehenditur. ſicut etiā oculis
ꝓbare licet. inuenitur vtiqȝ vernale
equinoctiū ptē ſol obtinens. luna
vero econtrario autūpnalis. Legi
in eorū libris et alia multa de hys
validiſſimis aſſercionibus expoſi=
ta. que euidenter oſtendant paſche
ſollempnitatē oī genere pꝰ eq̄noc=
tiū celebrandā. Multa et alia pre
terea non ſolum religioſis viris. ſꝫ
et philoſophis āmiranda ſcripta a
natholius dereliquit. quibus ſalu=
taris eius eruditio ſcire volentibꝰ
innoteſcat. Huic primꝰ theotecus
ſacerdocium ceſaree tenens i epatu
manus impoſuit. et viuens ipe ſi=
bi eū ſucceſſorē ſue cathedre ſtatuit

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Vnde et aliquanto tp̄e pariter cū
ipſo theocteno ceſarienſi eccleſie p̄ſ
fuit. Sed cū aduerſū paulū ſamo
ſathenū antiochiā conueniretur ad
conciliū · p̄tergredientē anatholiū
defuncto euſebio laodicenſis eccle
ſia ſibi vendicauit epiſcopū Poſt
quem vltimus vſq; ad pſecucōnis
tempus apud laodiciā ſtephanus
eccleſiam gubernauit · et ip̄e erudi
cione et eloquentia priorib; non
inferior · ſ; fidei virtute longe diſſi
milis · ſicut pſecucōnis ignis pba
uit. Nichil em̄ philoſophie in ne
ceſſitate temptacionis oñdit. Sed
nō continuo in illius in firmitate.
dei pauperis oſtenditur. Poſt h⁹
nāq; caſū puidit de⁹ ecclie illi ep̄;
theodotū noīe virū nō ſolū v̄bis.
ſ; rebus et v̄tutibus ornatū. Hic
arte quidē medic⁹ fuit · ſ; ad aīarū
a dn̄o tranſlatus ē medicinā. Vere
in compabilis q̄ ſup omēs pene
homines fide · miſericordia · ſtudio
vigilentia · atq; omnib; optimis in
ſtitucionib; claruit. In ſcripturis
q̄; diuinis laborē q̄ plurimū geſ
ſit. Interea apd̄ ceſareā paleſtine
theotegno cū ep̄atū ſollercifſime pe
giſſet · agapi⁹ ſuccedit. Qui et ip̄e
multo labore multaq; diligentia
in gubernatione populi ad hibita
et p̄cipue erga idigentes paterna
puidentia ferebatur a quo et vir p
omnia prudentiſſimus vita · erudi
tōne · morib; adornatus · panphil⁹
eccleſie ip̄ius p̄ſbiter ſubrogatur.
Sed iſte panphil⁹ quiſue ſit et q̄n
tus · et vnde oriundus · qm̄ nō erat
dignū breuiter tranſcurrere · omē;

eius vitā inſtitutōneq; a puero · et
quanta in pſecutionibus p diūſas
confeſſiones ptulerit · quoſq; ago
nes deſudauerit · et qualiter ſup oīa
coronā martirij indeptus ſit · ꝓpo
io opuſculo cōprehendimus. De
hoc ergo q̄ mirabil̄ fuerit illa lec
tio docet. Sed alios q̄plurimos p
illud tempus āmirabiles in p̄ſbi
terio viros noſtri iam memoria te
net · et apud alexandriā hieriū · me
lecium vero apud pontū q̄ epiſco
pus poſtmodū factus eſt. Hi; hie
rius quidē acer ingenio in diuinis
ſcripturis nobiliter eruditus · vita
puriſſimus · at; ad xp̄ianam phi
loſophiam nudus · et penitus expe
ditus · doctor eccleſie ī compabilis
p̄uatim et publice mirabiliter diſ
putans. Meletius vero tante fuit
ſuauitatis in moribus et tante dul
cedinis · vt melaticum a ſodalibus
vocaretur · in omni erudicione p
fect⁹ · i rethoricis talis erat · vt alijs
ſtudijs nū q̄ vocaſſe putaretur · in
cunctis vero philoſophie generib;
que ī quinq; diuidūt diſciplinas.
et erat pſingulas conſūmatus · vt
cū in vnaqueq; quis experiri volu
iſſet in hac eū ſola a puero habuiſ
ſe exercitum iudicaret. Cūq; eſſet
erudicionū p̄rogatiua magnific⁹
virt⁹ tn̄ animi et vite ſinceritas lō
ge ī eo magnificentior habebatur
quē nobis pſecutōnis tempe in fu
ga poſitū apud paleſtinā diligen
cius et pleni⁹ agnoſcere licuit. Igi
tur iéroſolimis p⁹ ymeneū de quo
paulo an̄ memorauim⁹ zabdas ſa
cerdotiū ſuſcepit. Hō paruo tēpe

aminiſtratū· hermom poſt ſe tradi-
dit . Hic vſqꝫ ad noſtri tempis p
ſecutōnem ·apſtcam mibi quā ſuſ
cepat cathedram conſeruauit. Apō
alexandriā vero maximo qui ſuc-
ceſſerat dionifio · cum dece et octo
annis ſacerdociū tranſegiſſet · theo
nas ſuccedit . Cuiꝰ tempe achillas
eiuſdē eccleſie preſbiter · eccleſiaſtice
ſcole magiſteriū tenuit · erudicōne
fide · conuerſatōne · et moribus in
ſignis . Theonas vero cum decem
et nouem annis ſacerdocium incul
pabiliter miniſtraſſet · ſedē tradidit
petro viro inter p̄cipuos egregio·
Hic duodecim annos in epātu il
lius vrbis exegit . Quorū tres an̄
pſecutōnē · reliquos vero nouem·
diuerſis in temptatōnē generibus
duxit . Cūqꝫ ſe ſemper in omni a-
gone perſecutōnum poſitus artio
ribus vinculis continentia diſtrin
geret · et ad vtilitatem atqꝫ inſtruc-
tōnem eccleſie in verbo dei nobili-
ter inſiſteret · ſatiſqꝫ vigilanter er-
ga oēꝫ ſacerdocij curā diebꝫ deſuda
ret · ac noctibus · nono perſecutōis
anno · epātus vero ſui duodecimo
martirij coronam capitis obtrun-
cacōne ꝑmeruit. Huiuſqꝫ ſucceſ-
ſiones epiſcoporum · geſtaqꝫ diuſa
domini et ſaluatoris noſtri natiui-
tate · vſqꝫ ad tempus pſecucionis ·
in qua eccleſie quoqꝫ deſtructe ſūt·
hiſtorie mandauimꝰ . De reliquo
vero agones martirum quos ipſi
pernoſmetipſos vidimus deſcriben
tes · poſteris ad memoriam relin-
quamus ·

Explicit liber ſeptimus hiſtorie ec
cleſiaſtice·

Incipiūt capitula octaui libri hiſ-
torie eccleſiaſtice

De noſtri temporis perſecutōne ·
id ē diocleciani · maximiani et max
imi j·
De eccleſiarum ſubuerſionibꝫ ij·
De qualitate pſecucionum iij
De martiribus iiij·
De hys qui apud incomediā paſ-
ſi ſunt v·
De hys qui in domibus regis e-
rant vj·
De egiptijs qui apud fenicem paſ
ſi ſunt vij·
De ipſa egipto viij
De thebayde ix
De filea martire x·
De hys que apud alexandriā geſ-
ta ſunt xj·
Qualiter docuerit q̄dā exipis xij·
De hys q̄ in frigia geſta ſūt xiij·
De alijs quoqꝫ diuerſis virorum
ac mulierum paſſionibꝫ xiiij·
De p̄poſitis eccleſiarum qui p pie
tate ſanguinē ſuū fuderunt xv
De moribus perſecutorum xvj·
De hys q̄ extrinſecꝰ acciderūt xvij
De hys q̄ in melius conuerſa ſunt
xviij
De hys que rurſum in id ipſum v̄
ſa ſunt xix·

Explicīūt capitula octaui libri ec-
cleſiaſtice hiſtorie

Incipit octauus liber
Capitulū j·